

روایت‌های دست اول مرتضی شعبانی، تهیه‌کننده فیلم «قاسم» از بزرگترین ژنرال ایرانی

«جرف الصخر» جایی که سردار مقتدرانه ایستاد

بزند. با همه اینها مستند «قاسم» به کارگردانی مهدی فارسی و تهیه‌کنندگی مرتضی شعبانی، روایتی از سردار سلیمانی از تولد تا شهادت است و ۴ دهه فعالیت ایشان در «میدان» را به تصویر می‌کشد. در این مستند تصاویری از کودکی، نوجوانی، حضور ایشان در هشت سال دفاع مقدس و... به نمایش درآمده است، اما تمرکز اصلی فرماندهی ایشان در محور مقاومت است که در چند سال اخیر با مبارزه با داعش در عراق، حضور در لبنان و جنگ ۳۳ روزه و... به اوج خود رسید. در ادامه روایت‌های دست اولی می‌خوانید از مرتضی شعبانی، تهیه‌کننده فیلم «قاسم» با نگاهی متفاوت.

به ناز مقدسی (شهید سپهبد حاج قاسم سلیمانی (۲۰ اسفند ۱۳۳۵-۱۳ دی ۱۳۹۸) دومین فرمانده نیروی قدس سپاه پاسداران انقلاب اسلامی بود که در ۱۳ دی ۱۳۹۸، هنگام خروج از فرودگاه بین‌المللی بغداد طی عملیات آذرخش کبود به دستور دونالد ترامپ، رئیس‌جمهوری وقت ایالات متحده، مورد حمله موشک پهپاد نظامی ارتش ایالات متحده قرار گرفت و به شهادت رسید. «خبر کوتاه بود و تصاویرش دلخراش و باورنکردنی. آن سیزدهم دی ماه سال ۹۸ وقتی خبر به شهادت رسیدن حاج قاسم سلیمانی رسانه‌ای شد، خیلی‌ها در آن شوک و اندوه به این فکر افتادند که برای زنده نگه داشتن و تقدیر از جانفشانی‌های سردار دست به کاری

برمی‌گرداند و می‌گوید ما سیستم دیپلماسی داریم و من یک سرباز هستم، بنابراین هرگز حاضر نیستم این نامه را باز کنم. این کار سردار، آمریکایی‌ها را به شدت عصبانی کرده بود. بنابراین، این اقتدار سردار در مقابل دشمنان واقعا خیره‌کننده بود، اما در مقابل مردم و خانواده‌ها به شدت متواضع و انسانی رفتار می‌کردند. به نظرم لحظه لحظه زندگی حاج قاسم قابل الگوبرداری است.

● **سردار سلیمانی بیشتر زمان زندگی‌شان در مناطق جنگی و عملیاتی سپری شده، اما اگر وقت آزاد داشت چه می‌کرد؟ دیده بودید که مثلا اهل کتاب خواندن یا سرگرمی دیگری باشند؟**

وقتی موقعیت‌هایی پیش می‌آمد که من در کنار ایشان باشم، مثلا پروازها، کتاب می‌خواند. یکی از ویژگی‌های منحصر به فرد ایشان ثبت خاطرات و نگارش آنها بود. حاج قاسم دست به قلم بود و به شدت اهل

دستش را می‌گیرد و می‌گوید چه کار می‌کنی؟ ایشان میهمان ما بوده و ما حق نداریم به امانتی که پیش ما گذاشته دست درازی کنیم. بعد هم سریع دفترچه را می‌گذارند در پاکتی و مهر و موم می‌کند و برایشان می‌فرستد.

● **خیلی از کسانی که حاج قاسم سلیمانی را از نزدیک می‌شناسند، می‌گویند با همه اقتدار و قدرتی که داشت، در مقابل مخالفان یا حتی کسانی که راه او را نمی‌رفتند هم رفتار محترمانه‌ای داشته. این موضوع درست است؟**

در دهه ۷۰، حاج قاسم در قرارگاه قدس که در جنوب کشور قرار داشت، خدمت می‌کردند. در این قرارگاه امنیت شهرهای جنوبی که به خاطر مواد مخدر و آدم‌ربایی نامن شده بودند، تامین می‌شد. توقع این است که یک فرمانده مقتدر جنگ با آدم‌هایی که ناامنی ایجاد کردند یا مواد مخدر قاچاق می‌کنند خیلی راحت برخورد کند و آنها را از دم تیغ بگذراند.

— ● ● —
در دهه ۷۰، حاج قاسم در قرارگاه قدس که در جنوب کشور قرار داشت، خدمت می‌کردند. در این قرارگاه امنیت شهرهای جنوبی که به خاطر مواد مخدر و آدم‌ربایی نامن شده بودند، تامین می‌شد. توقع این است که یک فرمانده مقتدر جنگ با آدم‌هایی که ناامنی ایجاد کردند یا مواد مخدر قاچاق می‌کنند خیلی راحت برخورد کند و آنها را از دم تیغ بگذراند. اما حاج قاسم به اکثر اینها که نزدیک به ۵۷ نفر بودند یک امان نامه می‌دهد
— ● ● —

مطالعه. در مسیر پروازها همیشه کتاب دستش بود و کتاب می‌خواند. اینها واقعا یک الگوست برای ما، اینکه یک فرمانده نظامی در این جایگاه باز هم برای مطالعه و یادگیری مشتاق باشد. حاج قاسم فقط نظامی نبود. او در کنار نظامی بودنش یک انسان متفکر بود.

● **شما که در مناطق جنگی و عملیاتی سردار را دیده‌اید، واقعا آن‌طور که روایت می‌شود بی‌پروا بود و جلوتر از رزمندگان حرکت می‌کردند؟**

من در عراق یک گفت‌وگویی با شهید ابومهدی المهندس داشتم و درباره حاج قاسم از ایشان سوال پرسیدم که اگر سردار نبودند چه اتفاقی می‌افتاد؟ ابومهدی با تواضع گفتند که اگر حاج قاسم نبود شاید ما جلونی‌رفتم. حاج قاسم می‌رفت که ما هم می‌رفتیم. ببینید، در منش اسلامی و اندیشه مقاومت این است که عمدتا فرمانده‌ها می‌روند و بعد به سربازها می‌گویند بیایید. در حالی که غربی‌ها اول به سربازها می‌گویند بروید. بنابراین خیلی مواقع این‌طور بود که حاج قاسم در خط مقدم بود. نمونه‌اش همین عملیات «جرف الصخر» بود که بچه‌های رزمنده به او التماس می‌کردند که جلوتر نرو. حاج قاسم هیچ‌وقت خودش را پنهان نکرد و هر جایی که لازم بود در صف اول بود.

اما حاج قاسم به اکثر اینها که نزدیک به ۵۷ نفر بودند یک امان نامه می‌دهد و خودش راه می‌افتد به دنبال خانواده مقتولان و شاکیان تا رضایت اولیای دم را بگیرد.

● **اطرافیان‌شان هم می‌دانستند که چرا حاج قاسم این کار را می‌کند؟**

بله. حاج قاسم این کارها را به واسطه انسان دوستی می‌کردند. برای اینکه فرزندان این مجرمان راه پدران‌شان را نروند یا به خاطر بیتیم شدن به اشرار آن مناطق نیوندند. برای اینکه دوباره باری روی نظام نشوند. این نوع نگاه، که به آینده آدم‌ها نگاه کنی نه به گذشته‌شان، خیلی کار بزرگی است در زندگی. حاج قاسم به شدت انسان دوستانه فکر می‌کرد و به شدت مهربان بود. علی‌رغم اینکه همه می‌دانند که ایشان فرمانده بسیار مقتدري بود ولی قلب نرم و مهربانی داشت. آن چیزی که ما در اخلاق اسلامی داریم که «اشدا علی الکفار و رحما بینهم»، حاج قاسم به تمام معنا چنین توصیفی داشتند. در فیلم قاسم هم اشاره می‌کنیم که نامه‌ای را رئیس سازمان سیا برای ایشان می‌فرستد و یکی از کشورهای همسایه این نامه را به دست ایشان می‌رساند. جالب اینجاست که حاج قاسم بدون اینکه نامه را باز کند، آن را

امسال در ماه رمضان و همزمان با شهادت حضرت علی (ع) پخش شد.

● **قبل از شهادت شهید سلیمانی، چقدر او را از نزدیک می‌شناختید؟**

حالا به آن شکل خیلی نزدیک نبودم، چون سردار همیشه در مناطق جنگی بودند. ما هم گاهی به عنوان تصویربردار و فیلمبردار به منطقه می‌رفتیم و ایشان را می‌دیدیم. بنابراین شاید نشود به این ارتباط عنوان نزدیکی اطلاق کنیم، ولی به جهت اینکه در یک جغرافیا و محیط بودیم این افتخار نصیب شد.

● **حضور در منطقه جنگی آن هم در کنار بزرگ‌ترین فرمانده جنگ، چه تجربه‌ای است؟**

شاخص‌ترین خاطره‌ام مربوط به عملیات «جرف الصخر» در عراق است. منطقه‌ای که بسیار خطرناک بود و هنوز منطقه آزاد نشده بود و در واقع صدای تیراندازی می‌آمد. من هم در منطقه حضور داشتم که دیدم سردار به همراه شهید ابومهدی المهندس از یک هامر پیاده شدند و یک مسیر طولانی راه رفتند و بعد هم رفتند بالای یک خاکریز. اتفاقا از این صحنه تصویری هم وجود دارد که از تلویزیون زیاد پخش شده. تصویری که ایشان دست‌شان را پشت کمرشان گرفته‌اند و در حال راه رفتن روی خاکریز هستند. این تصویر روایت عجیبی دارد، چون درست در خطرناک‌ترین شرایط بودیم و در حالی که همه ما پشت خاکریز پناه گرفته بودیم تا خطر رفع شود، سردار سلیمانی خیلی باصلابت آمدند روی خاکریز و قدم زدند. فکر می‌کنم بهترین تصویری که از حاج قاسم در ذهنم مانده در آن فضا است. یعنی فضایی که هنوز جنگ تمام نشده و آن صلابت و آن گام‌های استوار روی خاکریز و نماز شکر که بعد از عملیات خواندند، برایم زیبا و به‌یادماندنی بود.

● **سردار سلیمانی به عنوان یک فرمانده مقتدر چه رفتاری با رزمنده‌ها یا اطرافیان‌شان داشتند؟**

نگاه حاج قاسم به دنیا قابل بیان نیست. آن چیزی که آقا اشاره کردند و فرمودند که حاج قاسم یک مکتب بود، واقعا همین‌طور است. مکتب به معنای اینکه همه ما باید در موقعیت‌های مختلف از حاج قاسم درس بگیریم و زندگی‌مان را با رفتارهایی که ایشان داشتند تنظیم کنیم. یکی از دوستانم خاطره‌ای از حاج قاسم روایت می‌کند که واقعا شنیدنی است. فرض کنید در جلسه‌ای که فرمانده‌های ارشد روسیه حضور داشتند، بعد از جلسه دفترچه یادداشت یکی از این فرمانده‌ها روی میز جا می‌ماند. خب، طبیعتا این موضوع خیلی جالب بود، از این بابت که قطعا اطلاعات ویژه و محرمانه‌ای در آن وجود داشت. یکی از دوستان می‌رود دفترچه را بردارد که حاج قاسم مع

● **آقای شعبانی، فیلم «قاسم» با نام بزرگ‌ترین فرمانده سپاه قدس آغاز می‌شود و در تیتراژ فیلم نامی از عوامل نیست. چرا فقط یک نام در فیلم می‌بینیم؟**

این فیلم به شکل خیلی خاصی تولید شد و این اتفاق خواست همه عوامل بود که فیلم بدون نام عوامل پخش شود. یعنی همه عوامل اعم از مدیر تولید، کارگردان و... نمی‌خواستند نامی به جز نام سردار سلیمانی در فیلم باشد. به نظرم این فیلم نذر شده بود.

● **این فیلم قبل از شهادت سردار سلیمانی ساخته شد یا بعد؟**

این مستند مربوط به سال گذشته است. تقریبا اواخر شهریور ماه استارت خورد و کار ادامه پیدا کرد تا دی ماه سال گذشته و همزمان با اولین سالگرد سردار سلیمانی. اما بنا به دلایلی این فیلم آن زمان پخش نشد و در نهایت

